

De vele verschijningen van Maria Magdalena

Door Yko van der Goot - 4 juli 2021

Maria Magdalena, Meester van 1518 (fragment)

‘Een van de meest mysterieuze personages in de Bijbel’ wordt ze genoemd. Het leidt in elk geval tot een veelkleurig portret van haar in Maria Magdalena. Kroongetuige, zondaar, feminist. Tien auteurs geven hun visie op de ‘verbeelding’ van deze vrouw in schilderijen, sculpturen en verfilmingen.

Een beeld dat te midden van alle portrettingen van Maria Magdalena opvalt (en dat op mij indruk maakte) is een altaar dat deel uitmaakt van de installatie Shrine for Girls, werk van Patricia Cronin uit 2015. Dit altaar is gewijd aan meisjes en vrouwen die in Ierland te werk werden gesteld in de Magdalene Laundries. Voor straf deden ze het vuile werk in wasserijen van de kloosters die gewijd waren aan de Heilige Maria Magdalena. ‘Losbandige meisjes’ en ‘gevalen vrouwen’ heetten ze, ze leefden ‘in zonde’ of dreigden erin terecht te komen. Wezen werden ernaartoe gestuurd, meisjes die van huis waren weggelopen of ongewenst zwanger waren. Tussen 1922 en 1996 verrichtten zeker tienduizend meisjes en vrouwen daar dwangarbeid in naam van de Heilige Maria Magdalena. Eigenlijk een pijnlijke onderstreping van ‘het dubbele gezicht’ van deze Maria.

Zondaar

Maria Magdalena of Maria van Magdala heeft niet de heiligenstatus bereikt van Maria, de moeder van Jezus. Zeker in het westen niet, met dank aan paus Gregorius de Grote, die in 591 een en ander door elkaar gooide in een preek. Hij vereenzelvigde Maria Magdalena ten onrechte met de anonieme zondares die de voeten van Jezus droogt met haar haar en zalft met olie (Lucas 7:36-50), en met Maria, de zus van Marta en Lazarus uit Betanië, waar eveneens sprake is van een zalving met olie (Lucas 10:38-42; Johannes 11:1-12:8). Dat ze vaak wordt afgebeeld met een zalfpot berust in feite op een misverstand. Verwarrend inderdaad. Maar dit alles vormde een goede voedingsbodem voor legendevorming en voor uiteenlopende theologische en kunstzinnige interpretaties. Het beeld van Maria Magdalena wisselt dan ook van hoer tot heilige, van verleidster tot geliefde van Jezus, van arme kluizenaar tot rijke edelvrouw.

Kroongetuige

In het oosten liggen haar papieren vanouds anders. Want ze leefde dichtbij Jezus. Het bijbelboek Lucas zegt, dat ze hem vergezelde en voor hem en zijn twaalf apostelen zorgde. Daaruit wordt meestal afgeleid dat ze rijk was. Verder staat er dat Jezus zeven demonen uit haar wegjoeg (Lucas 8:2-3). Ook was zij een van de vier vrouwen die aanwezig waren bij de kruisiging van Jezus (Marcus 15:40-41; Matteüs 27:55-56; Johannes 19:25). Toen hij begraven werd, was zij erbij (Marcus 15:47; Matteüs 27:61), zij was als eerste bij het lege graf (Marcus 16:1-8; Matteüs 28:1-10), de eerste aan wie Jezus na de opstanding verscheen (Lucas 24:9-11; Johannes 20:1-2 en Johannes 20:11-18). Het maakte haar tot kroongetuige. En vooral in het oosterse christendom werd ze met ere de ‘apostel der apostelen’ genoemd.

David LaChapelle, Mary Magdalene receives the holy spirit, 2018, Studio David LaChapelle, Los Angeles

Feminist

Van plaats tot plaats en van tijd tot tijd verandert de kleur van het beeld van Maria Magdalena. Het varieert van religieus rolmodel tot feministisch icoon. En ondanks een rechtzetting door paus Paulus VI in 1969 is het beeld uit de zesde eeuw, van de vrouw die seksuele grenzen overschreed en daarvoor boete moest doen, hardnekkig gebleken. Vrouwelijkheid, seksualiteit, zondigheid en boetvaardigheid – het fascineert kunstenaars ook nu nog. De Amerikaanse fotograaf David LaChapelle maakte in 2018 portretten van realityster Kim Kardashian. Een ervan heeft de titel Mary Magdalene Receives the Holy Spirit. Een naakte Maria Magdalena. Ze bedekt haar borsten met haar lange haar. Met de ene hand maakt ze een zegenend gebaar, met de andere ontvangt ze de Heilige Geest in de gedaante van een witte duif. Haar aangereikt, zo lijkt het, door een zwarte man of is het een vrouw? Mysterieus.

Zoekende mensen

De verschillende interpretaties van Maria Magdalena door de eeuwen heen zorgen voor een zeer gevarieerde verbeelding van haar in kerk en kunst. Het boek geeft daar een prachtige kijk op. Wie was zij? Dat blijft de vraag.

In een enigszins onverwachte, persoonlijke bijdrage geeft zuster Maria Magdalena van Bussel (1958), priorin van het Norbertinessenklooster in Oosterhout, haar antwoord: ‘Maria Magdalena was in mijn ogen een zoekende, creatieve, fantasierijke en mooie vrouw, mooi van binnen. Ondanks dat ze werd verguisd, bleef ze sterk in haar liefde voor Christus.’ Toch vraagt ook zij zich af: ‘Was zij een zondares? Was zij het spoor bijster? Geleerden vonden er een antwoord op. Maar wie is er geen gevallen mens? Hebben we niet allemaal iets dat niet goed ging? Was Maria Magdalena niet eerder een zoekende vrouw?’

Het blijft zoeken. Lieke Wijnia, conservator bij Museum Catharijneconvent, komt tot de conclusie: 'Hoe meer we van haar weten, hoe meer ze blijft omringd met mysterie'. Daarbij verwijst ze naar een werk van Giovanni Girolamo Savoldo, Mary Magdalene (1535-1540).

De geschiedenis van de beeldvorming van deze Maria wordt in het boek een paar keer herhaald, maar dat doet niets af aan de vele prachtige afbeeldingen. Die afbeeldingen vormen uiteraard ook het hart van de tentoonstelling in Museum Catharijneconvent Utrecht. Daar is het wonder van de vele verschijningen van Maria Magdalena met eigen ogen te zien en beleven, tot 9 januari 2022.

Maria Magdalena. Kroongetuige, zondaar, feminist

Lieke Wijnia (red.)

Waanders Uitgeverij b.v., Zwolle/ Museum Catharijneconvent

ISBN 978 94 6262 3248

Engelse versie: ISBN 978 94 6262 325 5

Verschenen bij de tentoonstelling in Juni 2021

Bestelinformatie

Bestel als paperback bij bol.com (€ 28,50)

find this article:

<https://biografieportaal.nl/recensie/de-vele-verschijningen-van-maria-magdalena/>